

Il segund rapport da la PUK

(rtr/fmr) Tge savevan las autoritads davart ils cartels – u tge avessan els stui savoir? E co fissi stà da reagir? Quai ha sclerì il segund rapport da la cummissiun parlamentara d'inquisiziun (PUK), incumbensada dal Cussegl grond.

In emprim rapport (preschentà la fin dal 2019) aveva intercurì las acziuns da polizia encunter il whistleblower Adam Quadroni. Il segund rapport aveva dad analisar la responsabladad da la regenza, dals departaments e dals uffizis areguard il cartel da construcziun en l'Engiadina. E cumbinà cun quai la dumonda co ch'els hajan agì pertutgant suspects da cartels da construcziun.

Dus onns ha la PUK lavurà. Il secretariat ha procurà l'advocatura *Rudin Cantieni* a Turitg. Tut en tut han las lavurs da la PUK custà 1,1 milliun francs.

Oz gievgia, ils 10 da zercladur, preschenta la regenza dus ulteriurs parais che pertutgan medemamain il cartel da construcziun, ils quals prendan sut la marella las leschas e perscripziuns e la pratica da submissiun tar il chantun dal 2004 fin il 2012.

■ (rtr/fmr) Superiurs da l'Uffizi da construcziun n'han betg reagì sin infurmaziuns davart convegnas da submissiun. Uschia han els violà l'obligaziun d'uffizi. Involvi activamain en cartels n'erant dantant nagins collavuratur dal chantun, constatescha la cummissiun parlamentara d'inquisiziun (PUK). Suentar avair examinà ils scumbigls davart convegnas da submissiun, constatescha la PUK en ses segund rapport ils suandants puncts:

- Ni la regenza, ni collavuratur u collavuratur da l'administraziun èn stads involvids en ils cartels da construcziun.

- Commembers da la regenza u collavuratur dal chantun n'han betg prendì encunter daners u regals dad impressaris che surpassan il rom lubì.

- Ma gia l'entschatta dals onns 2000 saveva il chantun ch'els impressaris da vias s'accordavan.

- L'october 2009 ha Adam Quadroni infurmà l'Uffizi da construcziun bassa dal chantun davart convegnas sistematicas. Cun tralaschar da reagir e cun betg

Ignorà infurmaziuns da Quadroni

PUK Cartel da construcziun – Superiurs d'uffizi han violà lur duais

La PUK cun il president Michael Pfäffli preschentan il rapport davart il cartel.

FOTO OLIVIA AEBLI/ITEM

infurmar il cusseglier guvernativ u il schef da submissiun, han superiurs da l'uffizi violà lur obligaziun.

- Tschertas infurmaziuns han simplifitgà ils cartels: Deputads ch'eran part dal

cartel en l'Engiadina Bassa, han retschavì infurmaziuns internas dal chantun davart projects da construcziun. Plinavant ha il chantun infurmà activamain a chascun da radunanzas regionalas da la Pro

Engiadina Bassa e da las radunanzas d'atun da la secziun Engiadina Bassa/Val Müstair da la Societad grischuna dals impressaris constructurs.

- Las convegnas da submissiun da l'industria da construcziun han chascunà pretschs excessivs ed igl è resultat in donn finanziel d'ina dimensiun nunenconuschenta per il chantun pervia da las convegnas.

Lingias da stima per Adam Quadroni

L'ipotesa ch'è vegnida derasada en las medias suenter l'emprim rapport parzial, tenor la quala la Polizia chantunala ed auters posts sajan vegnids instrumentalizads da persunas involvidas en il cartel da construcziun, n'ha la CPI betg pudì confermar.

Independentamain da quai valitescha la PUK la rolla dal whistleblower sco decisiva.

El haja mess en moviment differents examinaziuns en connex cun il cartel da construcziun en il Grischun.

Recumandaziuns da la PUK

(rtr/fmr) Ignorar infurmaziuns concretas d'in whistleblower e betg reagir sin indizis per cartels en offertas da submissiun – quai na duai mai pli capitar. La PUK fa perquai ina retscha da recumandaziuns en ses segund rapport. La recumandaziun principala en il rapport da la PUK: in post dad ombud independent. Gia cura che la cummissiun da concorrenza (WEKO) aveva cumenzà il 2012 ad intercurir ils cartels en il Grischun, ha era il chantun reagì. El ha per exempel introducì ina glista da check per fastizar convegnas da submissiun.

Plinavant ha il chantun endrizzà in post nua ch'ins po annunziar indizis sin cartels u convegnas da pretsch. I sa tracta dentant d'in post intern, entaifer il Departament d'infrastructura, energia e mobilitad (DIEM).

In post independent

La PUK recumonda supplementarment a quella mesiras in post dad ombud extern – independent da l'administraziun. Mo in post neutral procura per la fidanza necessaria ed eviteschia retegnentschas da propri annunziar corrupziun e cartels, èsi scrit en il segund rapport da la PUK. Ultra da l'installaziun dad in tal post, recumonda la

PUK a la regenza ed a l'administraziun anc ils suandants proceders:

Protocollar per amur da segirtad e trasparenza: Las infurmaziuns ed ils documents ch'Adam Quadroni aveva dà il 2009 a l'Uffizi da construcziun bassa dal chantun n'èn betg vegnids protocollads. In protocol fiss stà «da gronda impurtanza», scriva la PUK.

Communitgar e surpigliar responsabladad: Suentar ch'Adam Quadroni aveva infurmà l'Uffizi da construcziun dal chantun davart il cartel en l'Engiadina, n'è capità nagut. Persunas en posts decisivs n'èn betg vegnidas infurmad. La comunicaziun ed il senn da responsabladad stoppia urgentamain sa meglierar, scriva la PUK.

Lescha da submissiun: Plinavant stoppia vegnir francà en la lescha da submissiun l'obligaziun da prevennir a cartels. Vul dir: Collavuratur che s'occupan da las proceduras da submissiun duain vegnir scolads meglier. Las offertas da submissiun stoppian vegnir examinadas tenor differents criteris e cumparegliadas cun pretschs d'ordifer il chantun.

(rtr/fmr) Suentar l'emprim rapport da la PUK han pliras medias fatg rinfatschas da corrupziun. Politichers u persunas involvidas en ils process da submissiun hajan sa laschads unscher cun regals, cun daners u cun lavurs gratuitas. En general n'ha la PUK chattà nagins indizis ch'i fissan vegnids concedids avantatgs, sco regals, invitaziuns u lavurs gratuitas.

Tuttina ha la PUK intercurrì intginas cas. Adam Quadroni ha per exempel ditg d'avair regalà a Jon Domenic Parolini (cura ch'el era anc capo da Scuol) chavognas da mangiativas da fin 700 francs.

La PUK ha retschertgà en la butia ch'arranschava quests chanasters. Lezza ha inditgà il pretsch da las chavognas cun circa 100 francs u 200 francs.

Ina manadra da construcziun – la partenaria dal schef da la polizia responsabel per l'acziun da polizia il 2017 cunter Adam Quadroni – saja vegnida unshida dad impressaris. Quai ha scrit il magazin online «Republik». Visavi a la PUK ha la persuna inculpada ditg ch'ella haja retschavì regalin da Nadal, sco ina buttiglia vin u ina turta da nusch.

La PUK fa menziun d'intginas praticas da pli baud, per exempel che colla-

vuratur da l'uffizi da construcziun bassa survegnivan invits a grondas occurrenzas da sport. Quai haja la regenza lura però scumandà. Plinavant ha in schef pensiunà da l'Uffizi da construcziun bassa da Cuir fatg vacanzas cun in ami ch'era impressari. Gliez era però succedi en ils onns 90.

Indizis per ina singula emprova da corrupziun ha la PUK la finala chattà en cun sias retschertgas. I sa tracta dentant dad ina emprova d'unscher architects u inschigners che lavuran ordifer l'administraziun chantunala. La PUK ha surdà il cas a la procura publica.

Las famusas «chavognas» da Nadal

La cronologia

2009: Il whistleblower Adam Quadroni infurmescha l'Uffizi da construcziun bassa davart convegnas sistematicas en l'Engiadina Bassa. I na capita nagut.

2012: La WEKO cumenza – suenter che Adam Quadroni ha infurmà – ad examinar ils cartels en il Grischun.

2018: Il Cussegl grond incumbenscha la PUK.

2019, november: La PUK constatescha mancanzas e sbagls da la polizia en connex cun l'arrestaziun dad Adam Quadroni il 2017 (emprim rapport).

2021, 9 da zercladur: La PUK constatescha violaziuns d'obligaziun da superiurs da l'Uffizi da construcziun bassa (segund rapport). La PUK recumonda in post dad ombud independent per annunziar corrupziun e cartels.

2021, 10 da zercladur: La regenza vegn a publitgar ils dus parais en connex cun ils cartels.

2021, zercladur: La WEKO vegn ad avair terminà tuttas diesch proceduras cunter cartels en il Grischun ed ha prendì diesch disposiziuns. Duas han vigur legala. Las autras èn anc pendentas pervia da recurs. (rtr/fmr)

COMMENTARI

Ils culpants èn eruids – il donn ed il gust amar restan

MARTIN CABALZAR/FMR

Il scandal dal cartel da construcziun ha procurà per in veritabel terratrembel politic en il Grischun ed el ha rampunà il renum da noss chantun en l'entira Svizra. La relaziun causala tranter il cartel da

construcziun e las acziuns polizialas cunter Quadroni, construidas artificialmain da tschertas medias, è dentant fallada. Er l'abus dal dretg da submissiun e da cartel n'èn betg exnum mo ina spezialitad grischuna. Quai conferman tant sentenzias da dretgiras sco sanzions da la cummissiun da concorrenza. E tuttina fa la dimensiun dals abus en il Grischun surstar. 20 firmas grischunas èn vegnidas punidas cun multas da 18 milliuns. Quant grond ch'il

donn da las convegnas da pretsch è efectivmain n'han er las vastas investigaziuns betg pudì eruir. Cun firmas ch'èn sa mussadas cooperativas en l'inquisiziun han WEKO e chantun fatg convegnas che han purtà ina restituziun almain parziala dal donn.

Blerun pli grond è dentant stà il donn immaterial. L'entira bransch da construcziun è vegnida messa sut suspect general. L'uffizi da construcziun bassa ed ils organs da polizia èn vegnids sut las rodas ed ins ha er dubità da la credibilitad dals exponents politics e mess els en la medema bartga sco ils impressaris e lur metodos raffinadas e perfidas da cugliunar il maun public e privats.

«Blerun pli grond è dentant il donn immaterial.»

Martin Cabalzar

Chapaveil ch'il chantun vul uss cmetter ad acta uschè spert sco pussaivel quest chapitel pauc onurific. Ier ha la PUK preschentà ses rapport, oz preschenta la regenza il parairi da dus experts externs e mardi proxim vegn l'affera che ha occupà intensivmain ils organs d'inquisiziun a fatschentar il Cussegl grond per alura trair il stritg final sut questa affera disgustosa che ha occupà tants onns ed ha custà plirs milliuns.

Las conclusiuns èn cleras. Commembers da la regenza ed emploiads chantunals n'èn betg sa participads a moda activa tar las convegnas da pretsch. L'orientaziun, rapportaziun e controlla interna n'ha betg funcziunà e l'uffizi da construcziun bassa ha agì memia passivmain sin indizis ed infurmaziuns concretas. Els han uschia cuntrafatg cleramain a las obligaziuns da servetsch. Pir sin squitsch da la Cum-Co/WEKO ha il chantun la finala agì svelto cun prender mesiras efficientas da prevenziun.

Ils culpants èn uss bain eruids. Entant che las interpresas han stuì pajar lur chastis, mitschan ils emploiads che han tralaschà las

obligaziuns da lur uffizi senza sanzions. Ed ils politichers involvids na pon betg vegnir fatgs repunsabels damai ch'els pretendan da betg esser stads infurmad. Quai malgrà che supposiziuns e dubis cursavan gia daditg. Mussaments na datti dentant nagins.

Adam Quadroni che ha scuivrì e Arevelà l'entira affera è bain reabilità, mo nagin na sa perstgisa per l'entiert chascunà. Er surpassaments da cumpetenzas dals organs polizials, dals servetschs da protecziun d'uffants e dals organs giudizials restan senza consequenzas. Il gust amar resta.